

ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ

Використання державою у своїй фінансовій політиці залучення коштів на кредитній основі призводить до формування державного боргу і необхідності чіткої системи управління ним.

Необхідність підтримки умов, які сприяють стабілізації фінансової системи країни, досягненню прийнятних темпів економічного зростання, проведенню заходів щодо інтеграції національної економіки у світову господарську систему, зменшення рівня інфляційних процесів та залежності національних економічних суб'єктів від зовнішніх джерел фінансування останнім часом стає все помітнішою. Напряму чи опосередковано ці процеси є пов'язаними з ефективною політикою по управлінню державним боргом України.

Актуальність даного питання постає у зв'язку із підвищенням обсягів зовнішніх зобов'язань держави, банківських установ та суб'єктів господарювання. Окрім того, досвід розвинених країн свідчить про те, що неефективність управління боргом в плані строків погашення, валют та процентних ставок і значних, не забезпечених резервами, зобов'язань були важливими факторами зародження і розповсюдження економічних криз.

Важливий внесок в дослідження проблеми державного боргу та питання щодо його управління зробили такі вчені як Л.Л. Бенч, О.В. Жулин, О.О. Присяжнюк, С.І. Логвіновська, В.В. Прядко та ін.

Під управлінням державним боргом слід розуміти комплекс заходів, які приймаються державою у особі її уповноважених органів з приводу визначення умов розміщення та погашення державних позик і урівноваження інтересів позичальників, інвесторів та кредиторів. Державний борг має дві позиції: перша, державні запозичення сприяють економічному зростанню; друга – борг підвищує навантаження на державний бюджет. Необхідним є пошук оптимального співвідношення між інвестиціями, економічним зростанням та внутрішніми і зовнішніми запозиченнями. Умови залучення нових позик мають порівнюватись включаючи можливість та здатність держави обслуговувати внутрішній та зовнішній борг за раніше прийнятими зобов'язаннями [4, с. 209].

Отож, під управлінням державним боргом мається на увазі сукупність дій та заходів, які пов'язані з підготовкою до випуску, розміщення боргових зобов'язань держави, надання гарантій, а також проведення операцій з обслуговування та погашення їх.

Управління державним боргом полягає в забезпеченні платоспроможності держави. Воно передбачає комплекс заходів та процедур, які охоплюють увесь борговий процес, починаючи від залучення позики й закінчуючи її повним погашенням [2, с. 320].

Управління державним боргом в основному включає три взаємопов'язаних етапи:

- 1) залучення (розрахунок майбутніх витрат на погашення боргу (це і обсяг позик, і форми та умови запозичення, структура цих позик);
- 2) використання (максимізація отриманого доходу від залучених позик та формування джерел його погашення за рахунок вкладення коштів в інвестиційні проекти, що мають на меті розвиток національного виробництва);
- 3) погашення та обслуговування боргу (виконання боргових зобов'язань перед кредиторами щодо погашення основної суми боргу, сплати відсотків та супутніх витрат).

Державний борг є досить складним механізмом, функціонування якого залежить від дій різних суб'єктів ринкових відносин. Тому управління державним боргом потребує залучення та використання цілої системи методів по його раціональному управлінню та регулюванню. Дані методи будуть ефективними лише за умови виявлення насущних проблем, які існують в цій сфері. Тому спочатку вважаємо необхідним проведення аналізу загального стану державного боргу України та зрозуміти, наскільки взагалі є ефективною сучасна політика по його управлінню. На графіку наведено останні доступні дані щодо основних показників державного боргу України.

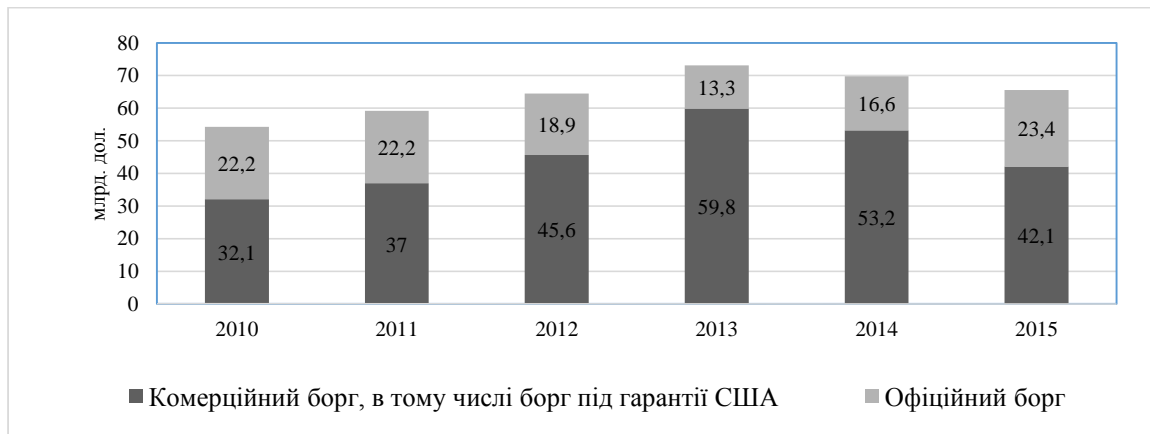

Рис.1. Показники державного боргу України.

Побудовано автором за даними [5].

Поточна економічна ситуація в Україні характеризується загрозливим зростанням боргового навантаження, що виступає одним з базових факторів гальмування розвитку економіки країни. Основними причинами зростання обсягу державного боргу, починаючи з 2014 року були:

- безпрецедентна політична криза, анексія АР Крим та тривалий військовий конфлікт на сході країни;
- глибока економічна рецесія, викликана перегрупуванням економічних зав'язків з міжнародними партнерами та руйнуванням інфраструктури та промислових об'єктів на частині території країни;
- фінансування за рахунок державних запозичень дефіциту державного бюджету, зростання якого обумовлене в значній мірі збільшенням видатків на оборону та обслуговування державного боргу;
- необхідність потужної державної підтримки державних підприємств та банків, зокрема НАК «Нафтогаз України» тощо [3].

Дієве управління державним боргом на всіх його етапах, дасть змогу не лише подолати кризову боргову ситуацію, що виникла на сучасному етапі розвитку нашої країни, а й уникнути кризові боргові ситуації та перевантаження видаткової частини державного бюджету в розрізі витрат на обслуговування державного боргу.

Для удосконалення механізму управління державним боргом в Україні необхідно:

1. визначити та законодавчо закріпити боргову стратегію України, в якій конкретизовані цілі, завдання і методи їх досягнення на довгострокову перспективу, визначені граничні розміри державного боргу та напрями використання залучених коштів.
2. Збільшити частку боргу в національній валюті у загальній сумі державного і гарантованого державою боргу України до 70%-80%. Внутрішні запозичення слід збільшити за рахунок розширення кола покупців державних цінних паперів - інституційних інвесторів та фізичних осіб, для яких емітувати різні види державних облігацій.
3. Визначити напрями використання залучених за допомогою державних позик коштів, надавши пріоритет інвестиційним проектам. Мінімізувати використання запозичених ресурсів для фінансування поточних видатків бюджету [1, с. 9].

Як бачимо, задля покращення механізму управління боргом держави та боргової політики в цілому необхідним є здійснення таких заходів як створення сприятливих умов, які б забезпечували довіру інвесторів до вітчизняного ринку запозичень, що в висновку призведе до значного підвищення ліквідності ринку та зменшення вартості фінансових інструментів. Також необхідним є визначення та законодавче закріплення боргової стратегії держави, у якій повинні бути встановлені граничні розміри державного боргу та напрями використання залучених коштів.

Підсумовуючи вищезазначене, слід наголосити на необхідності оптимізації управління державним боргом. Уряд має поставити за мету подолання кризово-боргової ситуації в країні. Ефективність боргової політики з управління державним боргом відобразиться в поліпшенні боргового навантаження на суб'єкти господарювання та розвитку інвестиційної політики держави.

Список літератури:

1. Бенч Л.Л. Напрями вдосконалення управління державним боргом в Україні / Л. Л. Бенч В.О. Лісовенко // Ринок цінних паперів. – 2013. – № 9-10. – С. 1-10.
2. Жулин О.В. Управління державним боргом з метою максимізації суспільного добробуту / О.В. Жулин // Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. – 2012. – Вип. 9. – С. 319-322. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/PDF/Upsal_2012_9_78.pdf
3. Національне рейтингове агентство «Рюрік» «Аналітичний огляд стану державного боргу та його впливу на фінансовий ринок України станом на 01.09.2015 р.». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/REVIEW_debt.pdf
4. Присяжнюк О.О. Особливості управління та обслуговування державного боргу України / О.О. Присяжнюк // Вісник Хмельницького національного університету. – 2013. – Вип. 2. – С. 209-211.
5. Статистичні матеріали щодо державного та гарантованого державою боргу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>